

K

Fondi për të Drejtën Humanitare Kosovë
Fond za humanitarno pravo Kosovo
Humanitarian Law Center Kosovo

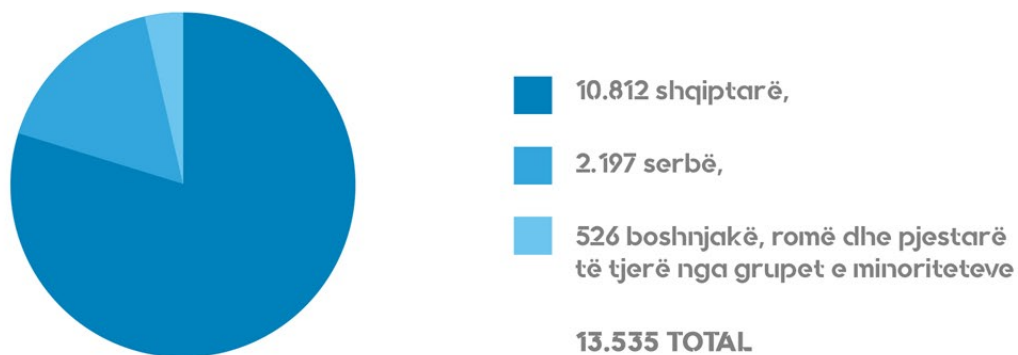
KOSOVË DHE SERBI

VAPREZZAT MASIVE

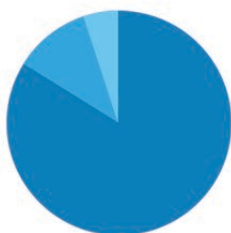
VARREZAT MASIVE

KOSOVË DHE SERBI

Në periudhën janar 1998 – dhjetor 2000, si pasojë e luftës në Kosovë humbën jetën dhe/apo u zhdukën me dhunë 13.535 persona.

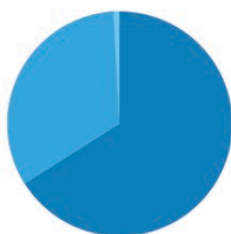

Nga ky numër 10.812 ishin shqiptarë (80%), 2.197 ishin serbë (16%) dhe 526 ishin boshnjakë, romë dhe pjesëtarë të tjerë nga grupet e minoriteteve (4%).

CIVILË 10.317

- 84% ■ 8.676 shqiptarë,
- 11% ■ 1.196 serbë,
- 5% ■ 445 boshnjakë, romë dhe pjesëtarë të tjerë nga grupet e minoriteteve

PJESËTARËT E GRUPEVE TË ARMATOSURA 3.218

- 66% ■ 2.131 Ushtria Çlirimtare e Kosovës
- 33% ■ 1.084 UJ, Policia dhe Paramilitarët
- 1% ■ 3 NATO/KFOR

Nga ky numër, 10.317 ishin viktime civile (nga të cilët 8.676 ishin shqiptarë, 1.196 serbë dhe 445 romë e të tjerë). Sa i përket viktimave nga grupet e armatosura – 2.131 ishin pjesëtarë të Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës; 1.084 ishin pjesëtarë të forcave ushtarake, paraushtarake dhe policore serbe dhe 3 pjesëtarë të Forcave të NATO-s në Kosovë – KFOR. Në periudhën 1998-2000, 1133 fëmijë u vranë dhe/apo u zhduken me dhunë dhe 109 prej tyre akoma rezultojnë të zhdukur. Pas qershorit të vitit 1999, në Kosovë rezultonin rreth 6057 persona të zhdukur si pasojë e luftës dhe nga ky numër, fati i 1620 personave akoma nuk është zbardhur.

Menjëherë pas përfundimit të luftës, një numër i të zhdukurve u gjetën në burgje të ndryshme të Serbisë dhe numri më i madh i tyre u zbuluan në varreza masive brenda dhe jashtë Kosovës.

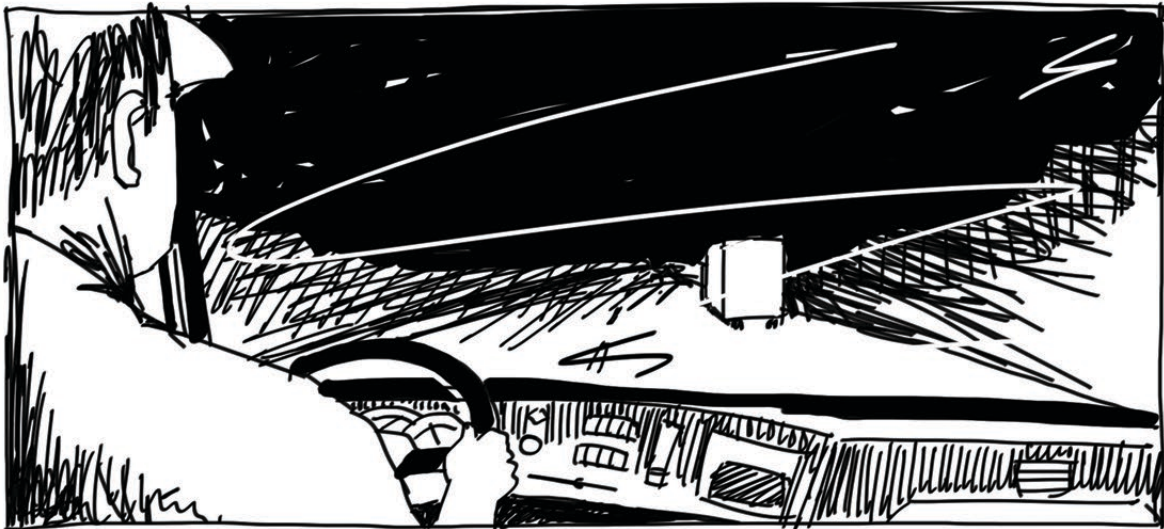

Pas fillimit të intervenimit të NATO-s në Kosovë, dhuna e forcave serbe u intensifikua dukshëm ndaj popullsisë civile në Kosovë. Kështu, për të fshehur krimet masive, autoritetet serbe filluan një fushatë të organizuar të zhvendosjes së trupave të viktimave nga territori i Kosovës në atë të Serbisë.

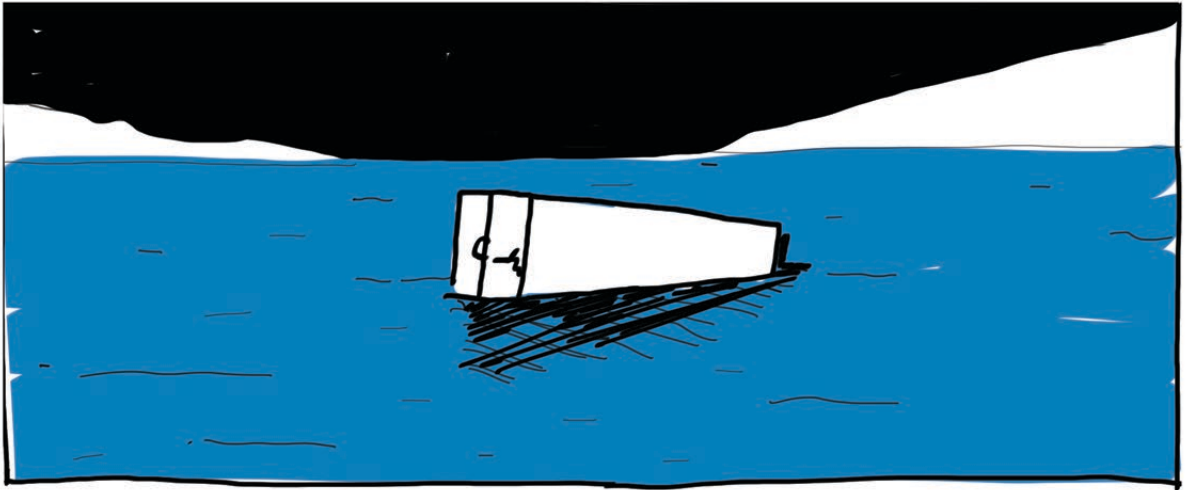
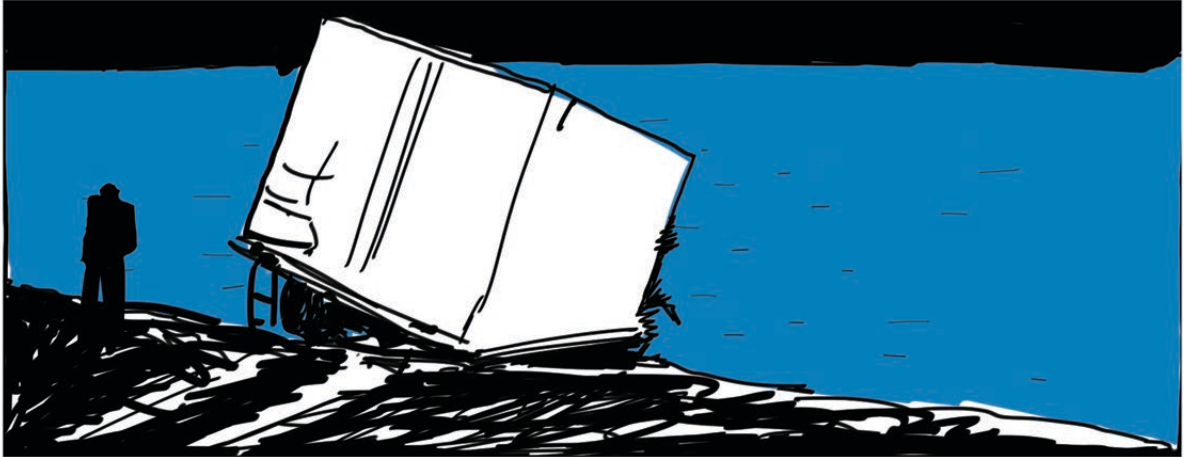
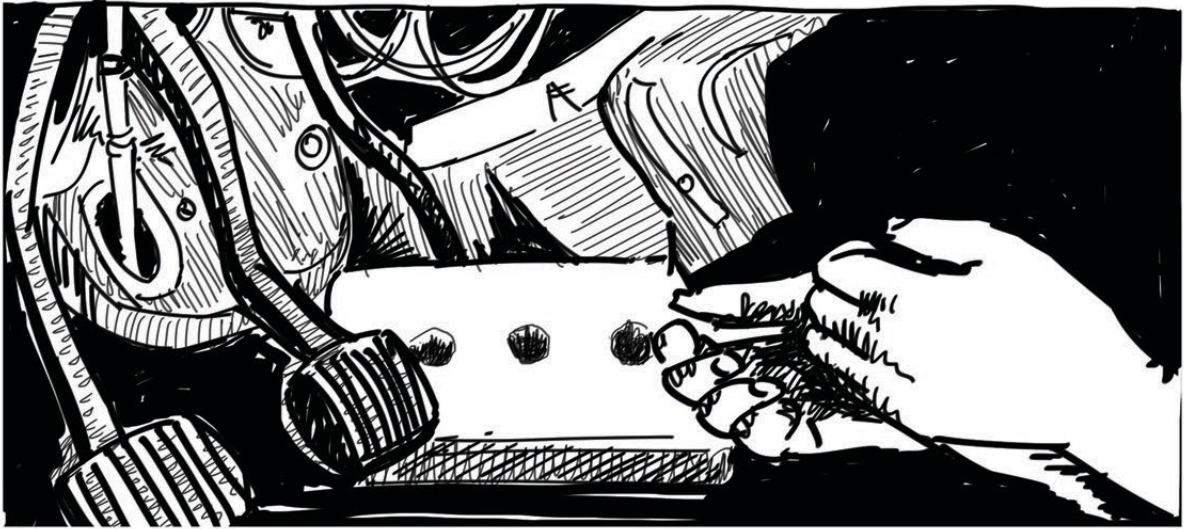
Që nga viti 2001 e deri më sot, 950 trupa të shqiptarëve të vvarë në Kosovë janë gjetur në 5 lokacione të varrezave masive brenda territorit të Serbisë. Në vitin 2001, u zbuluan 744 trupa në periferi të Beogradit në Batajnicë/Batajnica, në një parcelë e cila shërbente dhe vazhdon të shërbej si një qendër trajnimi për Njësitin Special Antiterrorist të policisë serbe. Pastaj në po të njëjtin vit, në Petrovo Sello/Petrovo Selo, në Serbinë Lindore u gjetën 61 trupa dhe po ashtu 84 trupa të tjerë u gjetën në liqenin Peruqac/Peručac në Serbinë Perëndimore. Në vitin 2013, në Rudnicë/Rudnica afër Rashkës/Raška në Serbinë Jugore afër kufirit me Kosovën u gjetën 52 trupa të tjerë të shqiptarëve. Dhe në vitet 2020-2021 u gjetën 9 trupa në Gurorën e Kizhevakut/Kiževak në Serbinë Jugore.

Trupat e 950 shqiptarëve të Kosovës u transportuan nga territori i Kosovës në këto 5 lokacione të ndryshme në Serbi me qëllim fshehjen e gjurmëve të krimeve dhe mbrojtjen e përgjegjësve nga përgjegjësia penale.

Në asnjërin nga 5 lokacionet e cekura me lartë, akoma nuk është vendosur ndonjë memorial i cili do të kontribuonte në shënjimin e këtyre vendeve të krimit dhe përfshirjen e tyre në kujtesën kolektive të shoqërisë. Lidhur me lokacionin e Batajnicës/Batajnica tash e disa vite ekziston një iniciativë nga organizatat jo-qeveritare Fondi për të Drejtën Humanitare dhe Fondi për të Drejtën Humanitare Kosovë e cila ka për qëllim themelimin e një qendre memoriale në vendin ku janë gjetur trupat dhe kështu të kontribuoj në pasurimin e kujtesës kolektive lidhur me ngjarjet që kanë ndodhur në atë lokacion gjatë vitit 1999.

Përveç praktikës së transportimit të trupave nga territori i Kosovës për në territorin e Serbisë, një numër i madh i varrezave masive u zbuluan edhe brenda për brenda territorit të Kosovës. Shumica prej tyre përfshinin viktimat të shqiptarëve si në Bellacerkë/Bela Crkva (77 trupa), varrezat në Dragodan (170 trupa), Pastasel/Pusta Selo (106 trupa), Brusnik (28 trupa), Rahovec/Orahovac (47 trupa), Bishtazhin/Bistražin (rreth 80 trupa), varrezat muslimane në Mitrovicën Veriore/Severna Mitrovica (76 trupa), etj. dhe një numër i tyre përmbante edhe trupa të serbëve si në Volljakë/Volujak (24 trupa), Malishevë/Mališevo (13 trupa) dhe Kleqkë/Klečka.

Por, ashtu si edhe në territorin e Serbisë, këto lokacione në Kosovë nuk janë të shënjuara dhe në një formë janë vetëm pjesë e kujtesës së familjarëve të viktimave por jo edhe e kujtesës së gjerë kolektive. Përveç shënjimit të varrezave masive, në Kosovë mungon edhe një regjistër për numrin e përgjithshëm të varrezave masive, për numrin e tyre të saktë dhe për numrin e saktë të trupave që janë gjetur në të njëjtat.

Praktika e tillë e mos shënjimit të vendeve të krimit kontribuon në harresë dhe pamundëson krijimin e një kujtese kolektive lidhur me të kaluarën.

VARREZAT MASIVE

ÇKA KANË QENË?

Vende të cilat kanë shërbyer për funksione të ndryshme para fillimit të konfliktit të armatosur në Kosovë, u përdoren si vend për varreza masive për fshehjen e krimeve. Për të numëruar disa prej tyre, si rasti i varrezave masive në Batajnicë/Batajnica në të cilin vend ishte e vendosur një qendër trajnimi për Njësitin Special Antiterrorist të policisë serbe; Rasti i varrezës masive të Kizhevakut/Kiževak në të cilin vend ishte një gurore; Rasti i varrezës masive të Dragodanit në të cilin vend ishin varrezat civile të komunës së Prishtinës apo rasti i shpellës në fshatin Volljakë/Volujake në të cilën ishte fshehur një numër i trupave të serbëve të vrarë në kumunën e Rahovecit.

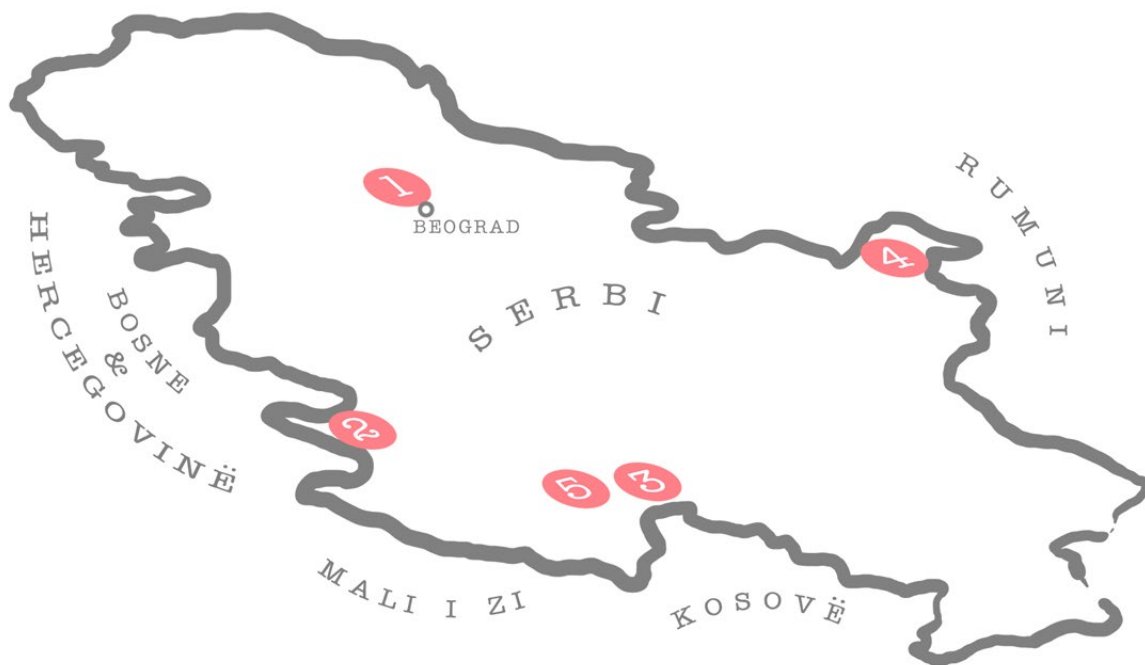

VARREZAT MASIVE

ÇKA JANË SOT?

Një numër i vendeve ku janë zbuluar varrezat masive vazhdojnë të kenë funksionin e njëjtë, si rasti i Qendrës së Trajnimit në Batajnicë/Batajnica apo varrezat e Dragodanit. Ndërsa një pjese tjetër i është ndrruar funksioni, si rasti i Gurorës së Kizhevakut/ Kiževak e cila tashmë është privatizuar ose si rasti i Kampit Stërvitor në Petrovo Sello/Petrovo Selo i cili i përkiste Forcave Speciale të Policisë Serbe të cilat kanë vepruar në Kosovë gjatë luftës dhe tashmë është mbyllur. Shumë lokacione ku kanë qenë varrezat masive, pas ekshumimit kanë mbetur vende të braktisura, pa asnjë shenjë.

Për këto arsye dhe për shkak të mos shënjitimit të tyre, vendet e varrezave masive me kohë do të zbehen edhe nga kujtesa kolektive e shoqërisë.

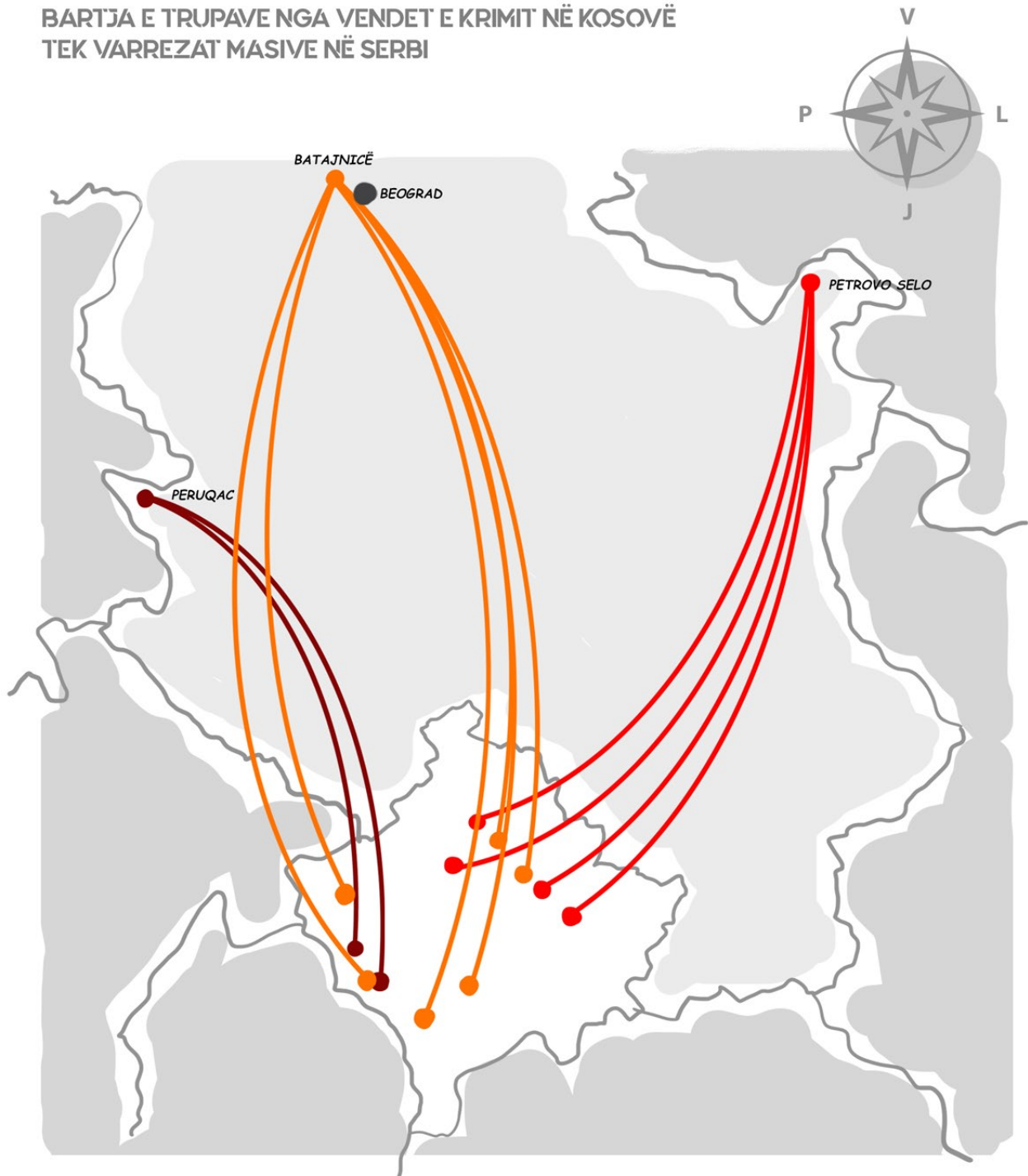

LOKACIONET

Vendndodhjet e varrezave masive të identifikuara në Serbi:

1. Batajnicë/Batajnica: E zbuluar në vitin 2001. Në të janë gjetur 744 trupa të shqiptarëve të Kosovës.
2. Peruqac/Peručac: Trupat e shqiptarëve të Kosovës u shfaqën në sipërfaqe të liqenit më 1999. Më 2001, pranë liqenit është gjetur një varrezë masive me mbetjet mortore të 84 personave.
3. Rudnicë/Rudnica: Më 2013 u gjetën mbetjet mortore të 52 civilëve shqiptarë.
4. Petrovo Selo: E zbuluar në vitin 2001. Aty u gjetën 61 trupa të shqiptarëve të Kosovës.
5. Kizhevakut/Kiževak: Në vitet 2020-2021 u gjetën 9 mbetje mortore në guroren e Kizhevakut.

BARTJA E TRUPAVE NGA VENDET E KRIMIT NË KOSOVË TEK VARREZAT MASIVE NË SERBI

- NGA PEJA, VUSHTRRIA, FUSHË KOSOVA, SUHAREKA, MEJA DHE KORENICA NË BATAJNICË
- NGA MITROVICA, PRISHTINA, IZBICA DHE JANJEVA NË PETROVO SELO
- NGA DEÇANI DHE GJAKOVA NË PERUQAC

Fondi për të Drejtën Humanitare Kosovë
Fond za humanitarno pravo Kosovo
Humanitarian Law Center Kosovo